

אִי כַּהַ

TRENY.

Uwagi wstępne.

Nazwa i treść.

Treny, 2 Kron. 35, 25. w Talmudzie i u rabinów קינוח „kinoth“, Sept. Τρηνοί albo Τρηνοί Ἱερουσαλου, Vulg. lamenta albo lamentationes, inaczej od początkowego wyrazu אִיכָה „Ejcho“ nazwę swą biorące, stanowią trzecią książkę w rzędzie tak nazwanych pięciu rodaków המֵשׁ מִנִּילוֹת do publicznego odczytania podczas pamiątkowych uroczystości roku przeznaczonych. Składa się ona z pięciu rozdziałów, tworzących tyleż pojedynczych elegij, jedną i tę samą sytuację historyczną malujących, mianowicie oblężenie i zburzenie Jerozolimy przez Chaldejczyków w r. 586 przed erą zw. Pierwsza elegja opisuje ciszę zalegającą miasto po uprowadzeniu wybitniejszych mieszkańców do niewoli i wogóle straszny kontrast między świetną niegdyś przeszłością a oplakaną i nad wyraz smutną terażniejszością. Tworzy ona niejako pieśń pożegnalną ludu z ziemią, świątynią, królem i niepodległością swoją. Druga wspomina o klęskach i ciężkich cierpieniach, które ludność stolicy w czasie oblężenia nawiedziły; gdy głód blade berło swe nad nią rozciągnął a czerniały zwłoki gromadnie po ulicach leżały. W trzeciej przemawia wieszcz jako jednostka w imieniu ogółu, malując stan rozpacz i głębokiego zgnębienia jaki lud po utracie najwyższych dóbr swoich ogarnął — jeden tylko promień nadziei w niewyczerpanem miłosierdziu Bożem mu zostawiając. W czwartej rozlewa się skarga na smutny los, któremu zwłaszcza najlepsi i najszlachetniejsi członkowie narodu, kapłani, prorocy, książęta ulegli. Piąta nareszcie kreśli obraz poniżenia, nędzy i niedoli, która zarówno pozostałych w kraju jak rozproszonych i do niewoli uprowadzonych ściagała, przyczem łączy się błagalna prośba, aby Bóg, własnej

szedł a Jerozolima w gruzach legła, usiadł wtedy Jeremjasz rzewnie płacząc i zaintonował pieśń tę nad Jerozolimą, i rzekł: Ten sam napis powtarza i Vulg. z dodatkiem „amaro animo, suspirans et ejulans”. Tak samo podaje Targ. אמר ירמיהו נביא וכהנה רבא Peszyttho, Itala, a w szczególności Tal. Baba bathra fol. 15, 1. Pomimo tej jednomysłności podań i pomimo, że sam duch, ton i styl elegij najzupełniej na Jeremjasza wskazują, por. np. frazes עיני יורדה מים Tr. 1, 16; 2, 18; 3, 48. i Jer. 9, 17; 13, 17; 14, 17. ולכי דוי Tr. 1, 22. Jer. 8, 18. itd. przedstawia jednak kwestya autorstwa wiele trudności. Najprzód nie wspominałby prorok z taką czcią i miłością o królu, który rad i usilnych prośb jego nie słuchał a brakiem stanowczości i energii głównie do zaguby własnej i ludu swego się przyczynił, por. Tr. 4, 20. Następnie nie mówiłby z taką rozpaczą o zawiedzionej nadziei na pomoc egipską, por. Tr. 4, 17; gdy przecież zawsze przeciw przymierzu z tem państwem powstawał, por. Jer. 37, 6—10. Dalej nie mógłby prorok spadać na lud klęskę postępowaniu ojców przypisywać, por. Tr. 5, 7. gdy wciąż współczesne sobie pokolenie za los kraju odpowiedzialnem czyni, por. Jer. 39, 29. Nareszcie występuje wieszcz wszędzie jako naoczny świadek wypadków, który w nich sam osobisty udział bierze, por. np. 4, 19. gdy w rzeczywistości świadkiem takim nie był, o ile przez cały czas oblężenia i obrony w więzieniu przebywał, z którego dopiero po upadku miasta uwolnionym został, por. Jer. 28, 28. i 39, 14. Możliwość to tylko w ten sposób tłumaczyć, że w chwilach smutku i bolesnego uniesienia nikt słów swoich nie waży i nie liczy.

Styl i forma poetyczna.

Styl trenów jest rzewny, uroczysty i dla każdego czującego serca porywający, zgodnie też z tem są i myśli, które wyrażają, proste i szlachetne, jakkolwiek nie wzniosłe. Wieszcz nie szuka nowych, niepospolitych porównań i zwrotów mowy, bo nie chce się podobać a tylko wzruszyć. Powtarzają się sceny, pojedyncze obrazy, ale nie powtarzają się słowa — są one zawsze urozmaicone. Obraz np. stolicy, porównanej do

swjej naturze wierny, znowu o lasce wspomniął i opuszczonym dawne lepsze czasy wrócił.

Opierając się na wzmiankowanych wyżej słowach Kroniki upatrują Jos. Hier. Michaelis, Dathe i inni w książce tej zbiór elegij na śmierć króla Jozyasza. Padł wtedy wraz z królem dobór wojska judzkiego, kwiat narodu, por. 2 Król. 23, 29—30. 2 Kron. 35, 20—27. Kraj bezbronny stał dla zwyciężkich Egipcyan otworem a młody następca, naprędce wybrany Joachas pozostał zaledwie trzy miesiące na tronie. Widocznie nastąpił wówczas długi szereg klęsk, które właśnie zdaniem tychże. egzegetów treny opisują. Są to jednak przypuszczenia niczem nie stwierdzone — mogły bowiem inne jeszcze istnieć zaginione elegje, nie mające nic wspólnego z temi, które nam w Piśmie świętem zachowane zostały. Niema nigdzie najmniejszej wzmianki o tem, aby się los Jerozolimy w krótkim stosunkowo czasie dwukrotnie powtórzył, aby „bramy jej zostały zburzone, zawory jej pokruszone, twierdza zniesiona, ludność do niewoli uprowadzona”, por. 2, 9. aby już najazd Nechona te same sceny oblężenia, głodu, móru itd. sprowadził, albo żeby Edomici już wtedy po stronie wrogów stanęli i ze smutnego dla judejczyków rezultatu walki się cieszyli. Wogóle trudno by zrozumieć elegje, na śmierć wielkiego króla ułożone, bez najdrobniejszej wzmianki o jego osobie, o jego cnotach, o pełnem chwale jego panowaniu, o czynach, którymi się wslawił, o wiekopomnych i niespożytych zasługach jakie dla kraju swojego położył. Przeciwnie widzimy w trenach wszędzie tylko szczegóły z danymi historycznymi najzupełniej zgodne, opisujące wyłącznie wypadki za Cydkjasza i Nabuchodnozora się rozgrywające.

Autor.

Wedle jednozgodnego świadectwa starożytnych jest autorem Trenów prorok Jeremjasz. Przekład Sept. podaje nawet wprost następujące przedwstępne słowo, które na czele książki umieszcza: ויהי אחרי גלות ישראל והשם ירושלם וישב ירמיהו ישוב ונבא והיה אמר Gdy Izrael w niewolę po-

kobiety samotnej i opuszczonej, występuje wciąż, ale wciąż inaczej, w innej sytuacji, tak że czytający nigdy się nie nuży. Nadto panuje w trenach pewien system metryczny, polegający głównie na równomiernym podziale zdań, dłuższych i krótszych, łączących się ze sobą w stosunku 3:2. Ta budowa wierszy tworzy rodzaj naturalnej, tęsknej melodyi, zmieniającej się w każdej pieśni odpowiednio do mniej lub więcej silnego prądu uczuć, jakie pierś wieszczą miotają. Wiersze w pierwszym i drugim rozdziale składają się z trzech, w rozdziale trzecim i piątym z dwóch, w rozdziale czwartym z czterech części. Oprócz tego tworzą pierwsze cztery rozdziały akrostychy, czyli w porządku alfabetycznym ułożone wiersze na wzór Przyp. 31, 10. i niektórych psalmów, np. 25. 34. 37. 111. 112. itd. Niewytlumaczonym sposobem umieszczona jednak w środkowych rozdziałach 2. 3. i 4. lit. **n** przed **y**. Rozdział ostatni nie tworzy wprawdzie akrostychu, ale liczba wierszy jego odpowiada jak w innych rozdziałach ściśle liczbie liter alfabetu.

Literatura.

Z najnowszych komentatorów tej książki zasługują na uwagę: O. Thenius, Kurzgef. Ex. Handbuch, 1855. I. G. Vaihinger, 1857. H. Ewald, Die Dichter d. A. B. 1866. W. Engelhardt, Die Klageel. Jer. 1867. E. Nügelsbach, w wydaniu Langego 1868. E. Gerlach, Die Klageelieder Jer. 1868. A. Kamphausen w wydaniu Bunsena, 1868. C. F. Keil, 1872. L. A. Schneedorfer, Die Klageel. 1876. Sam. Oettli w wydaniu Strack Zöcklera, 1889. M. Löhr, Die Klageel. d. Jer. 1891. w wydaniu Nowacka 1893. Fr. Baethgen, Die H. Schrift d. A. T. w wydaniu Kautscha. W. F. Adency, The Expositors Bible 1895. S. Minocchi, Le Lamentazioni di Geremia 1897. Carl Budde w wydaniu K. Marti 1898.

T R E N Y.

ROZDZIAŁ I.

1. O, jakże osiadła samotna, stolica niegdyś mnogiej ludności, osierocona niby wdowa. Pani między narodami, księżna wpośród krain, zamieniła się w hołdownicę!

2. Płacze rzewnie w nocy, łzy płyną po jej licu. Niemasz ktoby ją cieszył ze wszystkich jej zalotników; wszyscy jej przyjaciele sprzeniewierzyli się jej, stali się jej wrogami.

3. Tuła się Judea z nędzy i służby twardej; osiadła wśród pogan, nie znajduje wypoczynku. Wszyscy jej prześladowcy doścignęli ją w pośród cieśni.

4. Drogi do stolicy cyońskiej sposepniały, bo niemasz ktoby pielgrzymował na obchód uroczysty. Wszystkie bramy jej opustoszały, kapłani jej wzdychają; dziewice jej znękane, a jej samej — gorzko jej.

5. Ciemńcy jej stanęli na czele, wrogowie jej bezpieczni. Bo Wiekuisty przepelnił ją żalobą dla mnóstwa jej grzechów; dziatwa jej poszła w niewolę przed obliczem ciemńcy.

6. I tak odstąpiła od córy Cyonu wszystka jej wspaniałość. Książęta jej podobni do jeleni, które nie znalazły paszy, a szli bezsilni przed poganiaczem.

por. Jer. 40, 11. i na obczyźnie bowiem *śoiga ich*, niby dzikie zwierzęta, zawziętość wroga *בצרים* zd. niekt. przesmyki kraju, prawdopodobniej „cieśnie“ *הצר* Ps. 118, 5. *Vulg.* inter angustias.

4. Z powodu masowej emigracji a zwłaszcza braku świątyni są drogi i bramy, zazwyczaj pełne pielgrzymów, puste, por. Ex. 23, 17. przeciwstawienie por. Ps. 122, 4. Dziewice, które płasami i muzyką uroczystości oświećniały *נאות* *par. nisf.* od *נה* zam. *נאות* por. Cef. 3, 18.

5. Por. Deut. 28, 13, 44. *שלו* jak Jer. 12, 1. ale wróg jest tylko narzędziem w rękę karzącej sprawiedliwości. Działwa pędzona jak trzoda, oddzielona od swych rodziców *הונה* *hif.* od *נה* wł. męczyć.

6. Szli powoli jak zgłodniałe jelenie, nie uciekali dla braku sił.

א י כ ה

..x

1 אִיכָה | יוֹשְׁבַת בְּרֶדֶד הָעִיר רַבְתִּי עִם הַיְּתָה בְּאֶלְמָנָה
2 רַבְתִּי בְּנָוִים שָׂרְתִי בְּמַדִּינֹת הַיְּתָה לְמָס: בָּבו תִּבְכֶּה
3 בְּלִיקָה וְדַמְעָתָהּ עַל קַחְתָּהּ אֵיזְדָּה מִנְחָם מִכָּל־אֲבֵיבָהּ
4 כָּל־רַעֲיָלָה בְּנָדוּ בָּהּ תִּהְיֶה קָה לְאִיכָה: גָּלְתָה יְהוּדָה מֵעֵנִי
וּמִרַב עֲבָרָה הִיא יוֹשְׁבַת בְּנָוִים לֹא מִצָּאָה מָנוּחַ כָּל־
5 רַדְפֵיהָ הַשְׂיֹנֶה בֵּין הַמְצָרִים: דִּרְכֵי צִיּוֹן אֲבֵלוֹת מִכָּל־
6 בְּאֵי מוֹעֵד כָּל־שְׁעָרֶיהָ שׁוּמְמִין בְּבִנְיָה נֶאֱמָרִים בְּתוֹלוֹתֶיהָ
נֹוֹגֹת וְהִיא מִרְקָה: הִיוּ צָרֶיהָ לְרֹאשׁ אִיכָה שָׁלוּ כִי־
יְהִי הוֹנָה עַל־רַב פִּשְׁעֶיהָ עוֹלָלֶיהָ הִלְכּוּ שָׁבוּ לְפָנַי צָר:
וַיֵּצֵא מִן־בֵּית־צִיּוֹן כָּל־הַדְּרָה הִיוּ שָׂרֵיהָ בְּאֵלִים לֹא־מִצָּאוּ

1. v. מתח בסוף 6. v. מכת קרי

Rozdział 1. 1. Odnosi się zdaniem niekt. do czasów Jojachina, który wraz z całym dworem i znaczną częścią mieszkańców do Babilonu wprowadzonym został. Prawdopodobniej mowa tu jednak jak w następnych elegjach o zburzonej już Jeruzolimie. Stolica przedstawiona w idealnej postaci niewiasty, por. Jez. 47, 1. *איכה* wyraz złożony z *אי* i *כה* stanowi charakterystyczną cechę elegii, por. Jez. 1, 21. Jer. 48, 17. por. Jer. 15, 17. *רבותי* i *שרתי* i *שוד* parag. poetyczne formy dla określenia stat. constr. *מדינה* por. Ezech. 19, 8. obwód, prowincja, za czasów perskich satrapia. Wieszcz wspomina o Palestynie w dobie jej świetności, gdy granice jej sięgały od morza do morza, i od rzeki do kończyn ziemi, por. Ps. 72, 8. 2 Sam. 22, 45. 1 Król. 5, 1. Hołdownicę Nebuchadnecara.

2. Myśl o gorzkim jej losie nie pozwala jej i w nocy spocząć. Zalotnicy, przyjaciele, sprzymierzeńcy, mianowicie Egipt, Moab, Ammon, Fenicja.

3. Judea, personifikacja ludu judzkiego. Daremnie starają się mieszkańcy z kraju emigrować, aby ciężkiego ucisku Chaldejczyków uniknąć,

7. Pomni Jeruzolima w dniach nędzy i tułactwa swego, na wszystko co jej cennem było od dni starodawnych. Gdy popadł lud jej w moc ciemiezcy, nikt jej nie wspomógł; ciemiezcy przyglądali się, nasmiewali się z jej klęsk.

8. Ciężko zgrzeszyła Jeruzolima, przeto w ohydę się obróciła. Wszyscy, którzy ją czcili wzgardzili nią, bo ujrzeli srom jej; ona sama zaś jęczy i odwraca się.

9. Brud jej u podolu jej szat, nie pomniała na przyszłość swoją. I tak spadła dziwnie głęboko, niemasz nikogo, któryby ją pocieszył. Wejrz Wiekuiasty na nędzę moją, bo tryumfuje wróg!

10. Wyciągnął ciemiezca rękę swą na wszystkie jej skarby. Tak, widziała jak wtargnęli poganie do świątyni jej, oni, o których rozkazałeś: nie wchodzić im do zboru twojego!

N. Wszyscy jej mieszkańcy jęczą, poszukują chleba; oddają kosztowności swe za strawę, aby duszę posilić. Wejrz Wiekuiasty, a zobacz jakom poniżona!

12. Oby to was nie spotkało, wy wszyscy, którzy przeciągacie drogą; spojrzcie i zobaczcie jeśli jest boleść jako boleść moja, jaką mi uczyniono, mnie, którą Wiekuiasty żalobą napelnil w dzień płonącego gniewu swojego.

13. Z wysoka zesłał ogień w kości moje i opanował je. Zastawił sidła na nogi moje, odrzucił mnie wstecz; uczynił mnie pustkowiem, na zawsze zbolala.

14. Naciśnięte jest jarzmo grzechów moich ręką Jego; splotły się i złożyły na karku moim; złamał siłę moją. Wydał mnie Pan w ręce, z których powstać nie mogę.

12. Inni: nigdy to was nie spotkało, albo nie na siebie spoglądajcie, spojrzcie raczej na mnie itd.

13. Por. Jer. 20, 9. Ij. 30, 30. Ps. 102, 4. obraz silnego bólu וירדו wedle Targ. od ירה suff. odnosi się do każdej pojedynczej kości, subj. jest Bóg אש bowiem jest przeważnie fem.

14. Jarzmo grzechów czyli skutki ich, cierpienia נשקר chald. סקר naciśkać, wedle Kimchi tyle co נקשר związane, pokr. z עקר i עקר. W ręce potężnych Chaldejczyków.

7 מרעה ויילכו בלא יבם לפני רוקה: זכרה ירושלם ימי עניה ומרויה כל מחמדיה אשר היו מימי קדם בנפל עמה בירצור ואין עוזר לה ראה צרים שתקו עלי-
8 משבתה: חטא חטאה ירושלם עליבן לגידה היתה כל-
מכבדיה הויליה בירצור ערוכה גם היא נאנחה ומשב
9 אחר: טמאתה בשוליה לא זכרה אחריתה ותחד
פלאים אין מנחם לה ראה יהוה את עניי כי הגדיל אויבי:
10 ירו פרשצור על כל מחמדיה ביראתה גוים כאו מקדשה
11 אשר צויתה לא יבאו בקהל קד: כל עמה נאנחים
מבקשים להם נתנו מחמדיהם באכל להשיב נפש
12 ראה יהוה ותביטה פי דויתי ווללה: לוא אליכם כל-
עברי ררך הביטו וראו איש מכאוב כמכאבי אשר
13 עוקל כי אשר הונת יהוה ביום תרון אפו: מחרום
שלח אש בעצמותי וירדנה פרש רשת לרגלי השיבני
14 אחר נתנני שממה כל-היום דוה: נשקר על פשעי
בירו ושתקנו עלו על-צוארי הכשיל בהו נתנני אדני

v. 12 ויערא

7. עניה ימי acc. zam. בימי pomni teraz יור tułać się, wedle Raszi jej utyskiwanie. Nikt jej nie wspomógł, jak tego do ostatniej chwili od Egiptu oczekiwala, por. Jer. 37, 7. משבתת w for. zapuszczenie, rozstrój, ruina, zd. innych to co u niej ustało.

8. ירה tyle co ohyda, zakala, por. Ezech. 7, 19. wedle innych od ירה tułaczka tak Targ. במלול Vul. instabilis. Odwraca się, aby na ustroiniu, niespostrzeżenie płakać.

9. Por. בנה ערים Jez. 64, 6. Grzechy jej widoczne jak brud na skrajach szat. Nie pamiętała jaką karę na siebie ściągnie — פלאים adv. coś wyjątkowego, dziwnego. Cześć Boża wymaga, aby pychę tę ukrócił.

10. Na naczynia święte, które Chaldejczycy częścią połamali, częścią uwieźli, por. Jer. 52, 17. Nawet nie do zboru jako członkowie gminy a tem mniej do świątyni, por. Deut. 28, 4. Ezech. 44, 7.

11. Po opuszczeniu miasta przez Chaldejczyków wydobyto pochodne kosztowności, aby cokolwiek pożywienia nabyć.

15. Podeptał wszystkich bohaterów moich Pan w pośrodku moim, ogłosił uroczystość przeciw mnie, aby skrósyć młodzieńców moich. Prasał tłoczył Pan dziewiczej córce judzkiej.

16. Nad tem ja płaczę; rozptywa się oko moje we łzach. Bo dalekim odemnie pocieszyciel, któryby krzepił duszę moję: Dzieci moje osowiały, bo przemógł wróg.

17. Wyciąga Cyon ręce swoje, niemasz ktoby je cieszył. Powołał Wiekuisty przeciw Jakóbowi ciemnieńców jego dokola; obróciła się Jeruzolima w ohydę wpośród nich.

18. Sprawiedliwy Wiekuisty, bom słowu jego się opierał. Słuchajcież tego narody wszystkie, a spojrzcie na boleść moję. Dziewice i młodzieńcy moi poszli w niewolę.

19. Wzywałem zalotników moich, ale zdradzili mnie. Kapłani i starsi moi zamierali w mieście, gdy szukali strawy, aby posilić duszę swoją.

20. Spojrz, Wiekuisty, jak ciasno mi, wewnątrz moje wrel! Serce przewraca się w łonie mojem, bom krnąbrny, krnąbrny był. Zewnątrz osierocał miecz, wewnątrz mór.

21. Słyszeli jakom jęczał, ale nie było ktoby mnie pocieszył; wszyscy przyjaciele moi usłyszeli o nieszczęściu mojem, uradowali się, żeś to Sam uczynił. Sprowadzisz dzień, któryś zapowiedział, a wtedy do mnie będą podobni.

22. Niechaj przyjdzie przed Ciebie wszystka niecność ich, a uczyni im, jakoś mnie uczynił, gwoli wszystkim grzechom moim! Bo niezliczone jęki moje, a serce moje boleje.

ROZDZIAŁ II.

1. O, jakże zamrocył w gniewie swoim Pan córę Cyonu! Z nieba strącił na ziemię wspaniałość Izraela, a nie pamiętał na podnóże stóp Swoich w dzień gniewu swojego.

Cyonu przeciw Cyonowi wystąpił, por. Jez. 36, 10. Inni הבאת obys sprowadził itd.

22. Pomimo całej niecności ich pozwalasz im tryumfować, mnie zaś przypadły jęki i cierpienia — ולבי רוי per. Jer. 8, 18.

Rozdział 2. 1. יעיב denom. od עב zamrocył, otoczył chmurą nieszczęść. Córę Cyonu, tu miano Jeruzolimy, nazwanej rozkoszą ziemi, por. Ps. 48, 3. strącił ją z najwyższego szczytu świątyni. Podnoże stóp, świątynia wraz z arką przymierza, por. Jez. 60, 13. Ezech. 43, 7. Ps. 99, 5. 1 Kron. 28, 2.

15 בירי לא-אוכל קום: סלה כל-אבירי | ארלי בקרבי קרא
עלי מועד לשבר בחורגי נת דרך ארלי לבתולת בת-
יהודה: על-אלה | אני בוכיה עיני | עיני ירדה מים כי-
16 רתק ממני מנחם משיב נפשיו היו בני שוממים כי גבר
אויב: פרשה ציון ביריה אין מנחם לה צנה יהודה ליעקב
17 סביבו צרו היתה ירושלים לנה בנייהם: צדיק הוא
יהודה כי-פיהו מריתי שמעו-נא כל-עמים וראו מכאבי
18 בתולתי ובחורי הלכו בשבי: קראתי למאחבי המה
רמוני קהנן וקנני בעיר גועו כי-בקשו אכל למו וישבו
את-נפשם: ראה יהודה כי-צר-לי מען המרמרו נהפך
19 לבי בקרבי כי מרו מריתי מחוץ שקלה-הרב בבית
במות: שמעו כי נאנחה אני אין מנחם לי כל-איבי
20 שמעו רעתי ששו כי אתה עשית הבאת יום-קראת ויהיו
21 קמני: תבא כל-העתם לפניך ועולל למו באשר עובדת
22 כי על כל-פשעו פירבות אנהתי וקבי רוי:

ב.

1 איכה יעיב באפו | ארלי את בת-ציון השליך משמים
ארץ הפארת ישראל וקאזכר הרם-ירגלו ביום אפו:

18. v. העמים קרי v. 20. קמץ בו"ק

15. Mowa o rzeziach podczas zdobycia miasta. Wieszcz porównywa je do tłoczenia gron w prasie, ponieważ czerwone wino wschodnie krew przypomina, por. Jez. 63, 3. Joel 5, 5. סלה piel. od בלה.

16. Por. Jer. 9, 17; 13, 17. Ps. 119, 36.

17. Wyciąga ręce, błagając o opiekę i pomoc — נרה por. w. 8.

18. Opierałem się słowu prawdziwych jego proroków.

19. Zalotnicy, dawniejsi moi sprzymierzeńcy opuścili mnie, może to wszakże być i przydomkiem bożyszcz.

20. Przewraca się wskutek cierpień מרו = מרה por. w. 2. Zewnątrz miasta podczas obrony murów, wycieczek itd. מור מור, por. Jer. 15, 2; 18, 21. por. też מור מור Ij. 18, 13. כמור wł. jakby mór, coś podobnego do moru.

21. Któryś zapowiedział przez proroków. Cieszą się że sam Bóg

2. Zniszczył Pan bez litości wszystkie siedziby Jakóba, zburzył w uniesieniu Swojem warownie córę judzką, powalił na ziemię, znieważył państwo i książęta jego.

3. Stracił w płonącem gniewie każdy róg Izraela, cofnął prawicę Swoję wobec wroga, i wzniecił w Jakóbie jakby łunę ognistą, która chłonęła dokoła.

4. Napiął łuk Swoj niby wróg, naprężyła się prawica Jego niby ciemieczy, a niweczył wszelką rozkosz oczu w namiocie córę cyońskiej, rozloczył jako ogień płomienny gniew Swoj.

5. Okazał się Pan jako wróg, spustoszył Izraela, spustoszył wszystkie zamki jego, zburzył jego warownie, i namnożył u córę Cyonu jęku i rozpacz.

6. Podrył jako ogród namiot Swoj, zburzył miejsce zboru Swego, podał zapomnieniu Wiekuisty w Cyonie uroczystość i sobotę, i porzucił w srogim gniewie Swoim króla i kapłana.

7. Wzgardził Pan ołtarzem Swoim, przeklął świątynię Swoję, podał w moc wroga mury jej zamków, okrzyki wydali w przybytku Wiekuistego jako w dzień świąteczny.

8. Postanowił Wiekuisty zburzyć mur córę Cyonu. Rozciągnął sznur mierniczy, nie odwrócił ręki Swojej od niszczenia, i otoczył smutkiem wał i przedmurze, społem bezsilnie zanikły.

9. Zapadły w ziemię bramy jej; zniszczył i połamał jej zawory. Król i książęta jej wpośród ludów są pozbawieni zakonu; a proroków jej nie dochodzi już objawienie od Wiekuistego.

10. Na ziemi zasiedli i umilkli starsi córę Cyońskiej, posypali prochem głowy swe, worem się przepasali; zwiesiły ku ziemi głowy swe dziewice Jeruzolimy.

11. Zanikają od łez oczy moje, wewnątrz moje wre, wyłala się na ziemię zgęszczona krew moja, wobec pogromu córki ludu mojego, gdy dziecię i niemowlę omdlewa po ulicach miasta.

9. Pozbawieni na obczyźnie zakonu, którego wykonywanie do zburzonego miejsca kultu było przywiązane. Nie dochodzi objawienie — wieszcz nie wspomina o Ezechielu.

10. Różne oznaki żałoby, por. Joz. 7, 6. Głowy zwykle wesoło podniesione.

2 בלע ארני לא חמל את כל נאות יעקב הרם בעברתו
מבצרי בת יהודה הנגע לארץ חבל ממלכה ושירה:
3 גרע בבחרי את כל קרן ישראל השיב אחר ימינו מפני
4 איב ויבער בייעקב באש להבה אכלה סביב: דרך
קשתו פאויב נעב ימינו בצר ויחרג כל מחמדי עין באהל
5 בת ציון שפך באש חמתו: היה ארני פאויב בלע
ישראל בלע כל ארמנותיה שחת מבצרי וירב בבת
6 יהודה פאניה ואניה: ויחמם בנן שכו שחת מערו שפח
יהודה בציון מועד ושבת וינאץ בועם אפו מקד וכהן:
7 נח ארני ומזבח נאר מקדשו הסגיר ביד איב חומת
8 ארמנותיה קול נתנו בבית יהודה ביום מועד: חשב
יהודה להשתית חומת בת ציון נטה לו לא השיב ידו
9 מבלע ויאכלי חל וחומה יהדו אמלכו: פבעו בארץ
שעריה אפר ושפר בריחה מקפה ושירה בגוים אין
10 תורה נסבי איה לא מצאו חון מיהודה: ישבו לארץ
ידמו וקנו בת ציון העלו עפר עיר ראשם חגרו שקים

2. v. ולא קרי 9. v. ט' ועירא

2. Powalił, zrównał z ziemią. Znieważył królewskość, majestat, por. Jer. 52, 8—11. Jez. 43, 28.

3. Róg czyli każdy środek obronny. Cofnął prawicę, nie rozciągał już opieki swojej nad ludem. Wzniecił łunę, por. Jez. 10, 17.

4. Za Chaldejczykiem stał Bóg sam. Rozkosz-oczu, młodzież, dziewice, w namiocie, w mieście.

5. Wieszcz reasumuje podane dotąd szczegóły. Suff. zmieniają rodzaj stosownie do podmiotu do którego się odnoszą.

6. Namiot jak wyżej Jeruzolimę, por. ויהי בשלם טובו Ps. 96, 8. Zd. innych odgradzony plac przed świątynią מועד miejsce zboru czyli zejścia się ludu z Bogiem, Ex. 25, 22. Wskutek zburzenia świątyni poszły soboty i uroczystości w zapomnienie.

7. Suff. odnosi się do Jeruzolimy. Okrzyki wydali wrogowie, którzy do świątyni wtargnęli.

8. Sznur mierniczy nie w celu budowania lecz burzenia, por. 2 Król. 21, 13. Jez. 34, 11. Am. 7, 7—9. חל wał, przedmurze przed fosą, poza którą właściwy mur obronny się wznosił.

12. Do matek swych wołały: gdzie zboże i moszcz? gdy mdlały niby ranni po ulicach miasta, a wyzionęły ducha swego na łonie swych matek.

13. Jakiż ci przykład mam postawić, do kogóż cię porównam, córo Jerozolimy, komuż przypodobam, abym cię pocieszył, córo Cyonu? bo wielką jak morze rana twoja, któż cię wyleczy?

14. Prorocy twoi zwiastowali ci kłamstwo i pozór, a nie odsłaniali ci winy twojej, aby dołą twą odmienić, lecz zwiastowali ci mowy fałszu i obłudy.

15. Żalamywali nad tobą ręce wszyscy przeciągający drogą, sykali i potrzęsali głową nad córą Jerozolimy; izali to ono miasto skończonej piękności, rozkosz całej ziemi?

16. Rozwierali na cię usta wszyscy wrogowie twoi, sykali i zgrzytali zębami, wołając: zniszczyliśmy! Tak, oto dzień któregośmy wyglądali; dożyliśmy, ujrzyliśmy go!

17. Dokonał Wiekuisty co był umyślił, spełnił słowo Swoje, postanowione od dni starodawnych, burzył a nie zmiłował się, i ucieszył tobą wroga, wywyższył róg ciemieżców twoich.

18. Wołało serce ich do Pana. O murze córy cyońskiej! wylewaj potokiem łzy dniem i nocą, nie używaj wytchnienia sobie, niechaj się nie ucisza źrenica oka twojego!

19. Wstań, wykrzykuj głośno w nocy, na początku straży; wylewaj jako wodę serce twoje przed obliczem Pana, podnieś ku Niemu ręce twoje za życie dzieci twoich, które pomdlały z głodu na wszystkich rogach ulic.

18. Okrzyki z rozradowanego serca wrogów wzniosły się ku niebu. Na wspomnienie o tem zwraca się wieszcz z apostrofą do murów Cyonu, określających mieszkańców jego, aby dniem i nocą itd. Hyperbola taka nie jest bez analogii, por. Jez. 3, 26; 14, 31. Tak Abenezra. Inni: serce cię wołało na murach, albo co do murów, w takim razie odnosiłby się wyraz לבם do obywateli jerozolimskich — אין w tut. pupilla oculi, por. אישון Ps. 17, 8 tyle co אין בבת Zach. 2, 12.

19. Na początku każdej z trzech luzujących się i nawołujących wzajemnie straży, por. Sęd. 7, 19.

11 הורידו קארץ ראשון בתולת ירושלים: כדו בדמעות
עיני המרמרו מעי נשפך קארץ כבדי עד שבר בת-
12 עמי בעטף עוגל ויוגק ברחבות קריה: לאמתם יאמרו
איכה דגנו ויין בהתעמפם כחלל ברחבות עיר בהשתמפך
13 נפשם אל-חיק אמתם: מה אעודך מה אדמה לך הכת
ירושלים מה אשודה לך ואנחמך בתולת בת-ציון כייגדול
14 בים שכבר מי ירפא לך: נביא לך תוו לך שוא ותפל
ולא-גלו על-עונך להשיב שביתך ויחוו לך משאות שוא
15 ומדווקים: כפקו עליך בפנים כל-עברי דרך שרכו ויגעו
ראשם על-בת ירושלים הזאת העיר שיאמרו פקילת יפי
16 משוש לכד-הארץ: פצו עליך פיהם כל-איכוד שרכו
בחקקו-שין אמרו בקגענו אך זה היום שקוינהו מצאנו
17 ראינו: עשה יהוה אשר זכום בצע אמרתו אשר צנה
מימי-קדם תבם ולא המל וישמח עליך אויב תרים-קרן
18 צרה: צעק לבם אל-אדני הומת בת-ציון הודידי כנחל
דמעה יזכום ולילה אל-תהני פונת לך אל-תדם בת-
19 עונך: קומי | רני בליך לראש אשמרות שקבי בפנים
קבך נכח פגנ אדני שאי אליו כפיך על-נפש עול-לך

13. v. אעידך קרי. 14. v. שבותך קרי. 17. v. כולו קמץ ibid הא' כמנו
19, v. כלילה קרי

11. Por. Jer. 14, 6. Ps. 69, 4. כבדי właściwie wątroba, tu hyperbolicznie zam. krew moja, Ij. 16, 13. מורה זול. Omdlewa z głodu.

13. Jakieżbym ci mógł podobne nieszczęścia jako przykład pocieszający przytoczyć?

14. חל wł. tynk, por. Ezech. 13, 10, tu błyszczący pozór שוב שבות por. Ij. 42, 10. מורה wł. odwracanie od prawdy.

15. Gest zgrozy Jer. 19, 8. albo radosnego zadosyćczynienia por. Ij. 27, 28. Ps. 22, 8. מכלל יפי co כלילה יפי Ps. 50, 2. משוש Ps. 48, 8.

16. Por. Ps. 22, 14; 35, 16. Ij. 16, 10. אך Ps. 73, 1.

17. Por. Zach. 1, 6. Jer. 51, 12. Jez. 10, 12. Zach. 4, 9. słowo swoje zapowiedziane przez proroków, por. już Lev. 26. Deut. 28.

20. Wejrzyj Wiekuisty a zobacz, komuś tak uczynił! Czyż nie musiały niewiasty zjadać płód swój, dzieci swe wypastowane? Czyż nie byli mordowani w świątyni Pańskiej kapłan i prorok?

21. Leżeli na ziemi po ulicach chłopię i starzec. Dziewice i młodzieńcy moi poległi od miecza; zabijałeś w dzień gniewu Twojego, zarzynałeś bez litości.

22. Przyzwaleś, jakby na dzień uroczysty, trwogi które mnie osaczają, a nie było w dzień gniewu Wiekuistego ktoby uszedł i się ocalił: com wypastował i wyhodował wróg mój je zgładził.

ROZDZIAŁ III.

1. Jam ten mąż, którym nędzę widział, pod biczem zagniewania Jego.

2. Mnie On poprowadził i zawiódł w mrok bez światła.

3. Przeciw mnie to się odwrócił, i zwraca rękę Swoję ustawicznie.

4. Starł ciało i skórę moję, pogruchotał kości moje.

5. Obudował mnie i ogarnął jadem i strapieniem.

6. W ciemnościach mnie osadził, jak od wieku zmarłych.

7. Zagroził mnie bez wyjścia, obciążył kajdany moje.

8. Choć krzyczę i wołam, tamuje on modlitwę moję.

9. Zagroził drogi moje ciosem, ścieżki moje wywrócił.

10. Niedźwiedziem czatującym stał się dla mnie, lwem przyczajonym w ostępie.

11. Drogi moje pokrzywił i poszarpał mnie, w strętwie nie mnie wprawił.

4. Zniszczył mnie zupełnie, por. Ps. 32, 3. Jez. 38, 13.

5. Obraz obłożonego miasta, por. Ij. 10, 17. Zamknął mi wszelką drogę ocalenia — ראש jad, Deut. 32, 32. Jer. 8, 14.

6. Najwyższa nędza, por. Ps. 88. 6. 7; 143, 3. Od wieku zmarli przestali być przedmiotem opatrności Bożej.

7. Por. Ps. 88, 9. Ij. 19, 8.

8. Tamuje modlitwę, aby go nie doszła — שרתם = כרתם por. w. 44.

9. Prowadził mnie tak nieszczęsnymi manowcami, że punktu wyjścia nie znajduję.

10. Por. Hoz. 13, 8. Am. 5, 19. Ps. 17, 12.

11. נתיבותי עוה w. *piel.* od סור w znaczeniu *hif.* równoległe do עוה w.

הַעֲטוּפִים בְּרָעַב בְּרֹאשׁ כְּדִחוּצוֹת: רָאָה יְהוָה וְנִכְיִמָּה
 לְמִי עוֹלָלָתְךָ כִּי אִם־הֵאֱכָלְנָה נָשִׁים פְּרִים, עַל־לִי מִפְּחִים
 אִם־יִהְיֶה בְּמִקְדָּשׁ אֲדָנִי כִּהְנֶן וְנִבְיָא: שָׁכְבוּ לְאַרְצֵי חוּצוֹת
 גַּעַר וְזָכֹן בְּתוֹלְתֵי וּבְחֹרֵי נִפְלְאוּ בְּחֶרֶב הַרְגַת בְּיָוִם אַחַד
 מִבְּחַתָּ לֹא חָמְלָתָ: תִּקְרָא בְיָוִם מוֹעֵד מְנוּרֵי מִסְכִּיב וְלֹא
 הָיָה בְיָוִם אֶת־יְהוָה פָּלִיט וְשָׂרִיד אֲשֶׁר־טַפַּחְתִּי וְרֵבִיתִי
 אֲבִי כִלְם:

ג.

אֲנִי הַנֹּכֵחַ רָאָה עֵינֵי בְּשֹׁבְטִי עֲבָרְתוֹ: אוֹתִי נָתַן וַיִּלְכֵּךְ
 תִּשְׁדֵּךְ וְלֹא־אֹדֵר: אֵדֵךְ בִּי יֵשֶׁב וְיַחַפֵּךְ יָדוֹ כְּלִי־חַיִּים:
 בְּכֶה בְּשָׂרֵי וְעוֹרֵי שֹׁפֵר עֲצָמוֹתַי: בְּנָה עָלַי וַיִּקַּח רֹאשׁ
 וַתִּלְאַחַ: בְּמִתְשַׁפִּים הוֹשִׁיבֵנִי כְּמִתֵּי עוֹלָם: גָּדַר
 בְּעַדִּי וְלֹא אֵצֵא הַכְּבִיד נִחַשְׁתִּי: גַּם בִּי אָנֹכֶךְ וְאַשׁוּעַ
 שָׁתֶם הַפִּלְקִי: גָּדַר דְּרָבִי בְּגִלִּית נִתְיַבְתִּי עוֹה: רָב
 אֲרַב הוּא לִי אֲרִיָּה בְּמִסְתָּרִים: דְּרָבִי סוֹרֵר וַיִּפְשַׁחֵנִי

10. v. ארי קרי

20. Skarga córki cyońskiej: Zobacz czy zbrodnie te rzeczywiście karzącej woli twojej odpowiadają, czy nie przekraczają granic przez istotne zamiary twe zakreślonych? עללי מפחים niemowleta jeszcze w ebustkach czy powijakach trzymane, por. משפוח Ruth, 3, 15. Jez. 3, 22. Zd. innych od טפא płaska dłoń.

21. Rzeź rozpoczęta w świątyni rozszerza się po całym mieście i obejmuje wszystkich mieszkańców bez różnicy płci i wieku.

22. Tak *Vulg. Sept.* i inni מנורי sąsiedzi wokół mnie, po miastach i wsiach zamieszkali, którzy do stolicy tylko po to się schronili, aby śmierć w niej znaleźć.

Rozdział 3. 1. Widział, dożył, doświadczył, to samo wyrażenie Przyp. 22, 8. *suff.* w בעבורו odnosi się do Boga, nie jak Izaak Arama twierdzi do שבט, por. w. 18.

2. Mnie, opierającego się, por. Ij. 12, 25. Am. 5, 18. Światło i ciemność czyli szczęście i niedola.

3. Zsyła nowe wciąż cierpienia na mnie.

12. Napiął łuk Swój i postawił mnie jako cel dla strzały.
 13. Wbił w nerki moje dzieci kołczana Swojego.
 14. Pośmiewiskiem się stałem ludom wszystkim, przedmiotem pieśni ich ustawicznie.
 15. Nasycił mnie goryczami, napoił piolunem.
 16. Wykruszył krzemieniem zęby moje, podeptał mnie w prochu.
 17. Oddaliłeś od pokoju duszę moją, zapomniałem o szczęściu.
 18. I rzekłem: znikła żywotna siła moja, i nadzieja moja od Wiekuistego.
 19. Wspomnij na nędzę i tułactwo moje, na piolun i truciznę.
 20. Pamięta, o, pamięta, a pogrzebiona we mnie dusza moja.
 21. To wezmę do serca mojego, i dla tego ufać będę:
 22. Łaski to Wiekuistego, żeśmy nie zginęli jeszcze, bo nie wyczerpnęło się miłosierdzie Jego!
 23. Wznawiają się z każdym porankiem, wielką niezawodność Twoja!
 24. Udzielałem moim Wiekuisty, rzecze dusza moja, przeto ufam Mu.
 25. Dobrotliwy Wiekuisty dla polegających na Nim, dla duszy, która Go szuka.
 26. Dobrze w milczeniu czekać na pomoc Wiekuistego.
 27. Dobrze człowiekowi dźwigać jarzmo w młodości swojej.
 28. Niechaj siedzi samotnie i milczy, gdy go obarczył.
 29. Niechaj położy na prochu usta swoje, może jest jeszcze nadzieja.
 30. Niechaj nadstawi lice uderzającemu go, niechaj nasycy się hańbą.
 31. Albowiem nie na wieki odtrąca Pan.

23. חסדים odnosi się do חסדים.

24. Por. Num. 18, 20. Ps. 16, 5; 73, 26.

27. Młodość zdolna jeszcze dźwigać i uczyć się.

28. Gdy go jarzmem obarczył נטל 2 Sam. 24, 12.

29. Niechaj milczy w najgłębszej pokorze ale nie w zwątpieniu.

30. Aby sromotę i hańbę cierpliwie znosił, por. Ij. 16, 10. Jez. 50, 6.

- שָׁמַנִּי שׁוּמֵם : דָּרַךְ קִשְׁתּוֹ וַיַּצִּיבֵנִי כַמִּפְרָא לַחֵץ : 12
 הֵבִיא כְּבִלְיָתִי בְּנֵי אֲשַׁפְתּוֹ : הִנֵּיתִי שְׂחָק לְכָל־עַמִּי 13
 נִקְנַתֶּם כָּל־חַיִּים : הַשְׁבִּיעֵנִי בְּמַרְזְרִים הַרְגֵנִי לַעֲנָה : 14
 וַיַּגְרֵם כְּחֶצֶץ שֵׁנִי הַכְּפִישֵׁנִי בְּאֶפְרַי : וַתִּזְנַח מִשְׁלֹום נַפְשִׁי 15
 נִשְׁתִּיתִי מוֹבָה : וְאָמַר אֶבְרָ נִצְחִי וְתוֹסַלְתִּי מִיְהוָה : 16
 זָכַרְעֵנִי וּמַרְזֵי לַעֲנָה וְרֹאשׁ : זָכוֹר תִּזְכּוֹר וְתִשָּׁחַ עָלַי 17
 נַפְשִׁי : זֹאת אֲשֵׁיב אֶל־לִבִּי עַל־בֶּן אוֹחִיל : חֲסִדִּי 18
 יְהוָה כִּי לֹא־תָמְנוּ כִּי לֹא־קָלוּ רַחֲמָיו : חֲדָשִׁים לְבַקְרִים 19
 רַבָּה אִמּוֹנָתְךָ : חֲלַצְנִי יְהוָה אֲמַרְנָה נַפְשִׁי עַל־בֶּן אוֹחִיל 20
 לִי : טוֹב יְהוָה לִקְנוֹ לְנַפְשׁ חֲדָשָׁנִי : טוֹב וַיַּחֲלִל 21
 וְדוּמָם לְתִשׁוּעַת יְהוָה : טוֹב לְזָכֹר כִּי־יֵשֵׁא עַל בְּנֵעֲרֵיוֹ : 22
 יֵשֵׁב בְּדָר וַיִּדְם כִּי נִטַּל עֲלָיו : יִתֵּן בְּעֶפְרַי פִּיהוּ אוֹלָן 23
 יֵשׁ תִּקְוָה : יִתֵּן לְמַבְרָאוֹ לְחַי יִשָּׁבַע בְּחֶרֶףָה : בֵּן לֹא 24

12. v. 12. א' במקום ה' 16. 18. v. 18. קמץ ב"ק v. 20. ותשוה קרי

v. 22. ב"א הר' בלא דגש ibid קמץ ב"ק

9. Raszi tł. obłożył cierniem, סירים por. Hoz. 2, 8, טשא aram. pokr. z טשא tyle co hebr. שפא poszarpać.

12. Por. 2, 4. Ij. 16, 12.

13. Zranił wnętrze moje. Dzieci kołczana, strzały, tu ciosy ręką Boga zadane, por. Ij. 41, 20.

14. Ijad jod parag. zam. עמים por. חרדר עמי Ps. 144, 2. Przedmiotem pieśni, por. Ij. 30, 9.

15. Ij. 9, 18. Jer. 23, 15. Karmił mnie oierpioniem.

16. Por. Przyp. 20, 17. Zamiast chleba dał mi żwir, kamienie — גרם Ps. 119, 20. כפש = כבש zginąć, deptać, por. Zach. 9, 15. Micha 7, 19.

17. Por. Ps. 88, 15. Vulg. repulsa est, oddalona została od pokoju dusza moja.

18. Ijad siła żywotna w postaci krwi, Jez. 63, 3, 6. 'מברה מ' nadzieja czeka niejako na Boga, kto zatem nadzieję stracił, stracił ją od Boga, zwątpił.

19. imper. Zaks uważa słowo to za *infin.* czyli rzeczownik, i tł. wspomnienie nędzy i tułactwa mego, to piolun i trucizna.

20. W pamięci Bożej jest ocalenie, w pamięci ludzkiej zgnębienie.

21. Ijad odnosi się do następujących dwóch wierszy.

22. Zd. niekt. דמנו tyle co דמי z dodaniem נ dla opuszczonej lit. מ — łaska Boża się nie kończy.

32. Bó jeśli zasmucił, zmiłuje się znowu wedle pełni łaski Swojej.

33. Albowiem nie z serca Swego trapi i zasmuca synów ludzkich.

34. Gdy się gnębi pod stopami wszystkich więźniów ziemi,

35. Gdy się uchyla prawo człowieka przed obliczem Najwyższego.

36. Gdy się wykrzywia spór czyjkolwiek — czyżby nie widział tego Wiekuisty?

37. Któż to wyrzekł, a spełniło się, jeśli tego Pan nie rozkazał?

38. Izali nie wychodzi z ust Najwyższego zarówno złe jak dobre?

39. Czemu utyskuje człowiek dopóki żyje, mąż cierpiący za grzechy swoje?

40. Rozważmy drogi nasze a zbadajmy je, a nawróćmy się do Wiekuistego!

41. Podnieśmy serce, nie ręce nasze do Boga na niebie!

42. Myśmy wykroczyli i byli przekorni, Tyś nie wybaczył.

43. Okryłeś się gniewem, a ścigałeś nas, zabijałeś bez litości.

44. Przesłoniłeś się chmurą, że nie przenikła modlitwa.

45. Pomiotem i przedmiotem wstrętu uczyniłeś nas wpośród ludów.

46. Rozwierali na nas usta wszyscy wrogowie nasi.

47. Trwoga i grób były udziałem naszym, spustoszenie i zniszczenie.

48. Potoki wód wylewa oko moje nad pogronem córy ludu mojego.

49. Oko moje wycieka a nie ustawa, bo nie znajduje wytchnienia.

42. Wskutek sprawiedliwości nie mogłeś wybaczyć, por. Dan. 9, 5. Ezer. 9, 6, 7.

43. Inni; okryłeś nas gniewem, por. wszakże następujące 47.

45. Ezech. 26, 4.

47. מחר i מחר paronomazja, por. Jez. 24, 17. Jer. 48, 43. שמה od שמה Num. 24, 17.

48. Jeruzolimy, por. 2, 11. Ps. 119, 186.

יִנְנַח לְעוֹלָם אֲדֹנָי: כִּי אִם־הוֹנֵחַ וְרַחֵם כָּרַב חֶסְרוֹ: כִּי 32

לֹא עָנָה מִלְּבוֹ וַיִּנְחַ בְּנִי־אִישׁ: * לְדָבָר פָּתַח רִנְלִיו 33

כָּל אֲסִירֵי אֶרֶץ: לְחַטּוֹת מִשְׁפַּט־זָבָר נִגְדַּ פָּנָי עַל־יוֹן: 34

לְעוֹת אָדָם בְּרִיבוֹ אֲדֹנָי לֹא רָאָה: כִּי וְהָ אָמַר 35

וַתְּהִי אֲדֹנָי לֹא צוּחַ: מִפְּנֵי עַל־יוֹן לֹא תִצֵּא הַרְעוֹת וְהַטּוֹב: 36

מִדֵּי־תְאוֹנֵן אָדָם הִי נִגְדַּר עַל־חַטָּאוֹ: נִחַפְּשָׁה 37

דְּרַכֵּינוּ וְנַחֲקוֹדֶה וְנִשׁוּבָה עַד־יְהוָה: נִשְׂאָ לִבֵּנוּ אֶל־ 38

כַּפְּיִם אֶל־אֵל בְּשָׁמַיִם: גַּחַנוּ פִּשְׁעֵנוּ וּמְרִינוּ אִתָּה לֹא 39

סָלַחְתָּ: סָבוֹתָה בְּאֵף וְתִרְדֵּיפְנוּ חֲרָבָה לֹא חָמַלְתָּ: 40

סָבַתָּה בְּעֵזֶן לֶךְ מִשְׁבוֹר הַסֶּלָה: סָחִי וּמָאוֹם תְּשִׁימֵנוּ 41

בְּקִרְבַּת הַעֲמִיּוֹם: פָּצוּ עֲלֵינוּ פִּיתָם כָּל־אֵיבֵינוּ: פָּחַד 42

וּפָחַת הָיָה לָנוּ הַשְּׂאֵת וְהַשֶּׁבֶר: פִּלְגֵי־מַיִם תִּרְדַּ עֵינָי 43

עַל־שֶׁבֶר בְּתִיעָמִי: עֵינַי נִגְרָה וְלֹא תִדְבַּר מֵאֵין 44

32. v. חסריו קרי 32. v. חזני הספר במסוקים 35. v. קמץ בו"ק

36. v. ע' ועירא 39. v. חטאו קרי 41. v. קמץ בו"ק

32. Por. Ps. 80, 6. Jez. 54, 8.

33. Zsyłane przezeń utrapienia nie wypływają ze srogości, por. Ij. 9, 23. lecz z zamiaru poprawy, por. Ij. 5, 17. וינח = וינחה.

34. Inf. לרכא i inne tryby bezokoliczne w dwóch następujących wierszach, łączą się ze słowem w לא ראה 36. Cierpienia przez Boga zsyłane mają pewną miarę, por. Jez. 27, 8; 28, 23. i pozostawiają utrapionemu nadzieję, gdzie jednak cierpienia te miarę przekraczają, to nie dzieje się to za wolą Bożą, nie należy przeto w nieszczęściu ufności i odwagi tracić i odnosi się do Chaldejczyka.

35. Opisuje bezprawie zwycięzców i zachwałność ich postępowania.

38. Twierdzenie w formie pytającej: czyż nie dzieje się wszystko wedle woli Najwyższego i czy nie jest to dostatecznym powodem do zachowania spokoju w każdym, choćby najsmutniejszym położeniu, por. Am. 3, 6. Jez. 45, 7.

39. Póki człowiek żyje nie jest jeszcze los jego rozstrzygnięty, może się nawrócić i łaskę uzyskać, a ma on oś lepszego do czynienia niż próżne skargi zawodzić. Co mianowicie czynić mu należy opowiada następujący wiersz.

41. Tak Ch. Bornstein, por. קרעו לבבכם ואל בגדיכם Joel 2, 13 חתו 1, 15. Przyp. 8, 10. Inni: nietylko ręce ale i serce, por. Jez. 1, 15.

50. Póki nie spojrzysz, a wejrzy Wiekuisty z nieba.
 51. Oka mego lza dręczy duszę moją z powodu wszystkich cór ludu mego.
 52. Ścigali, ścigali mnie niby ptaka wrogowie moi bez przyczyny.
 53. Zadławili w grobie życie moje, i zatoczyli kamień na mnie.
 54. Wzabrały wody nad głową moją, mniemałem, żem zginął.
 55. Wzywałem imienia Twego Wiekuisty z grobu najgłębszego.
 56. Usłyszałeś głos mój, nie ukrywaj ucha Twojego od westchnień i krzyku mego.
 57. Dnia, któregom cię wołał byleś blizkim, rzekłeś: nie obawiaj się!
 58. Wiodłeś, panie, sprawę duszy mojej, wybawiłeś życie moje.
 59. Wejrzałeś Wiekuisty na krzywdę moją, uczyni mi sprawiedliwość.
 60. Widziałeś całą ich zawziętość, wszystkie ich zamysły przeciw mnie.
 61. Słyszałeś obelgi ich Wiekuisty, wszystkie ich plany przeciw mnie.
 62. Mowy przeciwników moich, i ustawiczne knowania ich przeciw mnie.
 63. Gdy siadają i gdy wstawają, patrz, jam przedmiotem ich pieśni!
 64. Oddasz im zapłatę, Wiekuisty, wedle dzieła rąk ich.
 65. Dasz im zamroczenie serca — przekleństwo Twoje na nich!
 66. Będziesz ich ścigał w gniewie i wytępisz ich z pod nieba, o Wiekuisty!

ROZDZIAŁ IV.

1. O jakże zczerniało złoto, zmienił się kruszec kosztowny, rozrzucone zostały kamienie święte po rogach wszystkich ulic.

66. Inni łączą 'שני ד' z pod nieba twojego, por. Ex. 24, 1.

Rozdział 4, 1. Złoto, kosztowny kruszec i kamienie szlachetne ozna-

- הַפְּנוּת: עַד-שְׁקִיף וְרָא יְהוָה מַשְׁמַיִם: עֵינֵי עוֹלָלָה 50
 קִנְפִשִׁי מִכָּל בְּנוֹת עִירֵי: צוּר אֶדְוִנִי בַצַּפּוֹר אֵיבֵי 51
 חֲנָם: צָמְתוּ כְּבוֹר הַיָּי וַיִּדְוֶאֱבֹן בִּי: צַפּוֹר־מֵיִם עַד- 52
 רֵאשִׁי אִמְרָתִי נִגְוַרְתִּי: קִרְאתִי שְׁמֶךָ יְהוָה מִבוֹר 53
 תַּחֲתֵינִי: קוֹלִי שָׁמַעְתָּ אֶל-תַּעֲלֵם אֲזַנְךָ לְרוֹחַתִּי לְשׁוֹעַתִּי: 54
 קִרְבֶּךָ בַּיּוֹם אִמְרָתֶךָ אִמְרָתֶךָ אֶל-תִּירָא: רַבֵּף אֶדְוִנִי 55
 רֵיבִי נִפְשִׁי נֶאֱלַף חַיִּי: רֵאִיתָה יְהוָה עֲנֹתִי שְׁפָטָה 56
 מַשְׁפָּטִי: רֵאִיתָה כָּל-יִגְרָמָתָם כָּל-מַחְשַׁבְתָּם לִי: 57
 שָׁמַעְתָּ חֲרָפְתָם יְהוָה כָּל-מַחְשַׁבְתָּם עָלַי: שִׁפְתֵי קָמִי 58
 וְהִגִּידוּם עָלַי כָּל-הַיּוֹם: שִׁבְתָּם וְקִיּוּמָתָם הַבִּטּוּחַ אֲנִי 59
 מִגִּוְיֵינִי: תָּשִׁיב לָהֶם גְּמוּלָה יְהוָה כַּמַּעֲשֵׂה יְדֵיהֶם: 60
 תַּחֵן קָדְמָם מִגִּוְיֵי-לֵב תִּאֲלָתֶךָ לָהֶם: תִּרְדֹּף בְּאֵף וּתְשַׁמְדֵם 61
 מִפִּתְחַת שָׁמַיִם יְהוָה: 62

ד.

איכה יועם והב ישנא הכתם המוב השתפכנה אבני

v. 58. קמץ בוי"ק v. 1. א' במקום ה'

50. Nie wejrzy litosciwie, por. Ex. 2, 25.

51. Zamiast ulgę przynieść, potęguje tylko ustawiczny płacz wewnętrzną boleść. Płacz żeński jako słabsza wzbudza zawsze większe współczucie 1, 12, 22; 2, 20.

52. Niektórzy myślą tu o osobistych wrogach Jeremjasza, por. Jer. 38, 1.

53. niszczyć, gubić, przeciwstawienie do חשך Jez. 38, 17. Inni, rzucali kamienie na mnie — ויידו = יידו.

54. Właściwie; jestem odcięty z ziemi żyjących.

55. Wciąż jeszcze tylko Ex. 8, 11. w znaczeniu ulgi.

57. Wieszcz opiera się na dotychczasowych osobistych swych doświadczeniach, wysnuwając z nich nadzieję na przyszłość.

58. Wyzwoliłeś mnie w chwili niebezpieczeństwa od czyhających na życie moje wrogów.

60. tu nie zemsta lecz zawziętość, zapalezywość, Vul. furor.

63. Cała ich działalność zasadza się na tem tylko, aby mnie wymiewali.

65. od מננה od pokrycie czyli zamroczenie serca — תאלה od prze-kleństwo.

2. Dzieci Cyonu drogie, narówni z szczerem złotem cennie, jakże poczytane zostały za dzbany gliniane, za dzieła rąk garncarza.

3. Szakale nawet odstawiają pierś, karmią młode swoje; córa ludu mojego srogą się stała jak strusie na puszczy.

4. Przywarł z pragnienia język niemowlęcia do podniebienia jego; dzieci prosiły chleba, ale nie było, ktoby im go ułamał.

5. Ci, którzy łakocie jadaliby mdleli po ulicach, których wypastowano na szkarłatach, obejmowali śmietniska.

6. Albowiem wina ludu mojego była większa niż grzech Sodomy, która w jednej chwili zburzona została, choć nie spadły na nią ręce ludzkie.

7. Czystszy od śniegu byli książęta jej, bielsi od mleka; cera ich czerwiejsza od koralu, jako szafir postać ich.

8. Czarniejszą od sadzy stała się twarz ich, nie poznać ich na ulicach, skóra ich przyłgnęła do kości ich, zaschła niby drewno.

9. Szczęśliwsi byli ci, co padli od miecza, niż ci, co zginęli od głodu, albowiem zanikali powoli, strawieni, dla braku plonów na polu.

10. Ręce kobiet tkliwych warzyły same swe dzieci; służyły im na strawę, w chwili pogromu córy ludu mojego.

11. Wyczerpnął Wiekuisty zapalczywość Swoją, wylał płonący gniew Swój, i rozniecił ogień w Cyonie, który posady jego pochłonął.

12. Nie uwierzyliby królowie ziemi, wszyscy mieszkańcy świata, że wtargnie ciemność i wróg do bram Jeruzolimy!

Sept. λειψοι πολυταλεις obok ארמונו może tylko być mowa o koralach — גורה od γורה odcinać, kształt, rys, forma.

8. Głód i nędza zmieniły ich tak strasznie שרור wł. czarność.

9. Przebici mieczem byli szczęśliwsi od morzonych powoli głodem bo ci dłużej cierpieli מרקרים przenośnie o śmierci wskutek zagłodzenia. *Ewald* czyta zam. יחנכות = יחנכות = posucha, *Hoz.* 13, 5. i tł. przebici posuchą pola, *Vulg.* consumpti a sterilitate terrae.

10. ברות por. *Ps.* 69, 22. w formie חכמות *Przyp.* 14, 1.

11. Por. *Deut.* 32, 22, *Jer.* 17, 27.

12. Jeruzolima była silnie obwarowaną.

2 כָּדֵשׁ בְּרֹאשׁ פְּלִחוֹצוֹת: בְּגַ צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְּסֻלָּאִים
3 בַּפֶּן אֵיכָה נִחְשְׁבוּ קִנְיֵי־חֶרֶשׁ מַעֲשֵׂה יְדֵי יוֹצֵר: וְגַם־
4 תִּנּוּן תִּלְצוּ שֹׁד הַיְיִקְוֹ וְגִוְרֵיהֶן בַּת־עַמִּי לְאֶכֶד בְּיַ עֲנִים
5 בַּמְדָּבָר: דָּבַק לְשׁוֹן יוֹנָה אֶל־חִבּוֹ בַּצִּמָּא עוֹלָלִים שָׁאֲרוּ
6 לָחֶם פֶּרֶשׁ אֵין לָהֶם: הָאֶבְלִים לְמַעֲדָנִים נִשְׁמָו בַּחוֹצוֹת
7 הָאֲמִנִים עָלֵי תוֹלַע חֲבָקוּ אֲשַׁפְתוֹת: וַיִּגְדֵּל עֵינַן בַּת־עַמִּי
8 מַחֲפָאֵת סָדָם הַחֲפוּכָה כְּמוֹ־רִנֵּעַ וְלֹא־חָלוּ בָּהּ יְהִים:
9 וְכִוּוּ נְיוּרֵיהֶּ מִשָּׁכֵנִי צָחוּ מִחֲלָב אֲדָמוּ עֵצָם מִפְּנִינִים סָפִיר
10 וְגִוְרָתָם: הַשֶּׁדֶּה מִשְׁחֹרֵר הָאָרֶץ לֹא נָפְרוּ בַּחוֹצוֹת צֶפֶד
9 עוֹרָם עַל־עַצְמָם יָבֵשׁ הָיָה בָּעַי: מוֹבִים הָיוּ חֲלֵי־חֶרֶב
11 מִחֲלָלֵי רַעֲב שׁוֹהֵם יוֹכּוּ מְדָקָרִים מִהַנּוֹבֹת שָׂדֵי: יְדֵי
12 נְשִׁים רַחֲמָנִיּוֹת בְּשָׂלֵי יִלְדֵיהֶן הָיוּ לְבָרוֹת לָמוֹ בַּשָּׂבֵר
11 בַּת־עַמִּי: בָּלָה יְהוָה אֶת־חֲמָתוֹ שֶׁפֶד חֲרוֹן אַפּוֹ וַיִּצְתֵּי
12 אֵשׁ בְּצִיּוֹן וְהֵאֱכַל יְסֻדְתֶּיהָ: לֹא הָאֲמִינוּ מִלְּבֵי־אָרֶץ וְכָל

4. v. תנים קרי כיענים קרי v. 6. קמץ בו"ק v. 9. ב' טעמים v. 12. כל קרי

ozaję wybitniejszych członków narodu, którzy blask swój utracili i po części głodem zamorzani, lub mieczem przebici, por. *Jez.* 43, 28 ulice zalegają יועם *hof.* od עמם *Ezech.* 28, 3. zaćmiewać.

2. Ci, którzy przedtem jako יו najszczęśliwsze złoto byli cenieni, pozbawieni obecnie całej swej godności i wartości.

3. Tyn z końcówką aramejską jest jak תנים *Jez.* 13, 22; 34, 13. *Jer.* 9, 10. *Micha* 1, 8 liczbą mnogą od תן szakal, dziki pies, zd. innych krokodyl, potwór morski *Ezech.* 29, 3. *Jer.* 51, 34. itd. Jeruzolima czyli lud judzki nie może dzieci swoich karmić i pozwala im marnie ginąć. Strus okazuje się obojętniejszym dla swych młodych, por. *Ij.* 39, 14—17.

4. Por. 2, 11, 12. *Ij.* 29, 10. פיש פיש por. *Micha* — 3, 3. *Jez.*

5. T. j. leżeli w śmietniskach, było to ich łożo. Inni, obejmowali śmiecie, odpadki, aby nimi głód swój uciszyć, por. 2 *Król.* 18, 27.

6. Ze srogości kary można o wielkości grzechu wnioskować. *Raszi.* Zd. innych oznacza עין i עון karę. Sodoma cierpiała krótko, Jeruzolima długo. Bóg sam to uczynił, żadne ręce nie potrzebowały się przytem trudnić — חלו od חלוו por. *Hoz.* 11, 6.

7. Piękność, dobrobyt, rozkosze były udziałem ich ניר książę, dostojnik, por. מנו od ניר wieniec, *Nah.* 3, 17. מנייה *Vul.* ebur antiquum.

13. Dla grzechów proroków ich, dla win kapłanów ich, którzy przelewali w niej krew sprawiedliwych.

14. Błądzili jako niewidomi po ulicach, zbrukani krwią, tak że nie można było szat ich się dotknąć.

15. „Usuńcie się! nieczysty!” wołano przed nimi, „usuńcie się, usuńcie, nie dotykajcie się go!” Gdy się rozproszyli i rozpierzchli, mówiono między narodami: nie zamieszkać im już tam dłużej.

16. Gniew Wiekuistego rozmiótł ich, nie spogląda na nich więcej. Osoby też kapłanów nie uwzględniano, nad starcami nie zmiłowano się.

17. Jeszcze wyglądały oczy nasze napróżno pomocy! Na strażnicy naszej czekaliśmy na naród, który nie dopomógł.

18. Sledzili kroki nasze, abysmy nie chodzili po ulicach naszych; koniec nasz się zbliżał, upłynęły dni nasze, tak, nadszedł kres nasz!

19. Chyżsi byli prześladowcy nasi niż orły pod niebem; ścigali nas po górach; na puszczy czyhali na nas.

20. Tchnienie ust naszych, pomazaniec Wiekuistego, schwytany został w jamach ich. — on, o którymśmy mniemali: w cieniu jego żyć będziemy między narodami.

21. Ciesz się a wesel, córo Edomu, osiadła na ziemi Uc: i do ciebie przyjdzie czara; upijesz się i ogolocisz!

22. Spełniła się wina twoja, córo Cyonu, już cię nie skaże więcej na wygnanie; nawiedzi On winę twoją, córo Edomu, odsłoni grzechy twoje!

20. Najprawdopodobniej odnoszą się te słowa nie do Jozyasza, do Jechonjasza albo do Gedaljasza lecz do Cydkjasza. Król uważany za duszę społecznego organizmu, por. Hoz. 3, 4. Micha 4, 9. Pod opieką jego spodziewaliśmy się bezpiecznie żyć w Palestynie w otoczeniu pogan.

21. Edom spoglądał z radością na upadek Judei, por. Jer. 49, 7—22. Ezech. 25, 12—14; 36, 5. Ps. 137, 7. עין w północnej części pustej Arabii między Palestyną, Edomem a Eufratem, por. uwagi wstępne do Ijoba. Może być że Edom za zachowanie się swoje podczas wojny z Judeą od Chaldejczyków ziemią Uc nagrodzony został, ztąd epitet, zamieszkała w ziemi Uc. Upijesz się por. Jer. 25, 15, 16.

22. Odpokutowałaś za winę twoją, por. Jez. 40, 2. Jer. 50, 20.

13 ישבני תבל כי יבא צר ואויב בשערי ירושלים: מהפאת
14 נביאיה עונת כהניה השופכים בקרבה גם צדיקים: ועו
עורים כחוצות נגאלו בדם בלא יוכלו יגעו בלבשיהם:
15 סורו טמא קראו למו סורו סורו אל־תגעו כי געו גם־
16 געו אמרו בגוים לא יוספו לגור: פני יהנה חלקם לא
יוסף להביטם פני כהנים לא נשאו וקנים לא חננו:
17 עודנה תכלינה עינינו אל־עורתנו תבל בצפיתנו צפינו
18 אל־גוי לא יושע: צרו צעדינו מקבת ברחבתנו קרב
19 קצנו מלאו ימינו כייבא קצנו בקלים היו רדפינו מושרי
20 שמים עליהקהרים דלקנו במדבר ארכו לנו רוח אפינו
משית יהנה גלבר בשחיתותם אשר אמרנו בעלז נחה
21 בגוים: שושי ושמהי בת־אדום יושבתי בארץ עין
22 גם־עליך תעבר־בום תשקרי ותתערי: תם עונך בת

v. 16. וקנים קרי v. 17. עודינו קרי v. 21. יתיר י

13. Dzieje fałszywych proroków i niegodziwych kapłanów nie są znane, znane jednak jest postępowanie ich np. z Jeremiaszem, por. Jer. 26, 8, 11; 23, 11, 14. i wogóle niecne ich zachowanie się, 2 Kron. 36, 14

14. Błądzili wzmiankowani wyżej prorocy i kapłani, zbrukani jeszcze krwią niewinną, którą wylali, tak że nie można było witając ich przyjętym zwyczajem szat ich się dotknąć.

15. Z drogi, wołali ci, którzy się wymienionych kapłanów z obawy zanieczyszczenia dotykać nie chcieli — musieli też czem rychlej miasto opuścić. Nie pozwalały im również sąsiednie plemiona z obawy przed Chaldejczykami w posród siebie przebywać nym ulecieć, Jer. 48, 9.

16. Traktowano ich wszędzie z pogardą nie mając żadnych dla nich względów a dokądkolwiek przybywali wypędzano ich dalej.

17. Naród oczekiwał jeszcze wciąż pomocy egipskiej ועורני zam. עורני odnosi się do עינו por. Jer. 40, 5. Ze strażnicy obleżonego miasta wyglądano wciąż nadejścia posiłkowych wojsk, Jer. 37, 5—11.

18. Oblegający mogli z coraz bliższych szanców ulice miasta opanować i kroki mieszkańców sledzić. Kres państwa naszego.

19. Po zdobyciu miasta usiłowało wielu ucieczką się ratować, między innymi sam król Cydkjasz, Jer. 39, 4, 5; 52, 7—8.

ROZDZIAŁ V.

1. Wspomnij Wiekuisty co się stało nam; spojrz a zobacz poniżenie nasze!
 2. Dziedzictwo nasze przypadło obcym, domy nasze cudzoziemcom.
 3. Sierotami staliśmy się bez ojca, matki nasze jako wdowy.
 4. Wodę naszą za pieniądze pijamy, drzewo nasze za opłatą się nam dostaje.
 5. Po szyję ścigani jesteście, pomdleliśmy, ale nie dają nam wytchnienia.
 6. Ku Egiptowi wyciągaliśmy dłoń, ku Aszurowi, aby nasycić się chleba.
 7. Ojcowie nasi zgrzeszyli a nie masz ich, a my winy ich dźwigamy.
 8. Niewolnicy panują nad nami, nie masz ktoby wybawił z ich mocy.
 9. Życiem naszym zdobywamy chleb nasz wobec miecza na pustyni.
 10. Skóra nasza jako piec zczerniała, od żarów głodu.
 11. Kobiety w Cyonie shańbione, dziewice w miastach Judei.
 12. Książęta byli ręką ich wieszane, osoby starców nie były oszczędzane.
 13. Młodzieńców do żaren wlokli, a chłopięta pod drzwami upadały.
 14. Starszyzna odstąpiła od bram, młodzież od igrzysk swoich.
 15. Ucichło wesele serca naszego, obróciły się w żalobę płąsy nasze.
 16. Spadła korona nasza, biada nam, bośmy zgrzeszyli.
-
11. Przy zdobyciu miast i rozpuszcie żoklactwa.
 13. *שׂוֹתָן* tyle co *שׂוֹתָהּ* Koh. 12, 4. synon. *רָחִים* zmuszano ich do czynności najniższych parobków.
 14. Niema już publicznych posiedzeń w sądach, Ruth 4, 1. Ij. 29, 7. cisza zaległa na publicznych placach, Jer. 7, 34; 16, 9.
 15. Por. Ps. 30, 12.
 16. Cały blask ludu się zaćmił, cała chwała jego przeminięła.

צִיּוֹן לֹא יוֹסִיף לְהִגְלוֹתָךְ פֶּקֶד עוֹנֵךְ בְּתִיאָרוֹם וְגַלְהָ עַל-
חַטֹּאתֶיךָ :

ה.

1 וְכִר יִדְוָה מִהֲדַתָּה לָנוּ הַבַּיִת וְרָאָה אֶת־חַרְפְּתָנוּ :
2 נִחְלַתְנוּ נִחְפָּזָה לְזָרִים בְּתֵינוּ לְנִכְרִים : יְתוּמִים הָיִינוּ
3 אִין אָב אֲמִתֵּינוּ כְּאֲלֻמְנוֹת : מִיּוֹמֵנו בְּכֶסֶף שְׂתֵינוּ עֲצָנוּ
4 בְּמַחֲרֵי יָבֵאוּ : עַל צִיאָרְנוּ נִרְדְּפָנוּ יַגְשֵׁנוּ לֹא הוֹנַח־לָנוּ
5 מִצָּרִים נָתַנוּ יָד אֲשׁוּר לְשֹׁכֵעַ לָהֶם : אֲבִחֵינוּ חֲמָאוּ
6 אֵינָם אֲנַחְנוּ עוֹנֵחֵיהֶם כְּבָלָנוּ : עֲבָדִים מִשְׁלֹו כָּנוּ פֶּרֶק
7 אִין מֵיָדָם : בְּנַפְשֵׁנוּ נָבִיא לְחַמְנוּ מִפְּנֵי חֶרֶב הַמֶּדְרָבָר :
8 עוֹרְנוּ כְּתַנּוּר נִבְמָרוּ מִפְּנֵי וְלַעֲפוֹת רָעַב : נִשִּׁים בְּצִיּוֹן
9 עָנוּ בְּחֵלֶת בְּעָרֵי יְהוּדָה : שָׂרִים בְּיָדָם נָתְלוּ פָּנֵי וְקִנִּים
10 לֹא נִהְדָּרוּ : בְּחוּרִים מְחוֹן נִשְׂאוּ וְנִעָרִים בַּעַץ כְּשִׁלּוֹ :
11 וְקִנִּים מִשְׁעַר שְׁבֵתוֹ בְּחוּרִים מוֹנֵינְתָם : שְׁבֵת מְשׁוּשׁ
12 לִבְנוּ נִהְפֶּד לְאַבֵּל מְחוּלָּנוּ : נִפְלָה עֲמֻרַת רֵאשֵׁנוּ אִי־

v. 1. הביטה קרי v. 8 ואין קרי v. 5. קמץ ב"ק ולא קרי

v. 7. ואינם קרי ואתנו ibid

Rozdział 5, 1. Jakie nieszczęście nas spotkało. Inni: wspomnij cośmy niegdyś mieli a wejrz na obecną naszą niedolę.

2. Chaldejczycy zagarnęli wszystko na całym obszarze kraju.

3. Zostaliśmy bez opieki, ojców bowiem i mężów uprowadzono do niewoli.

4. Własną naszą wodę i własny nasz opał musimy od Chaldejczyków kupować.

5. Ścigający są tuż przy nas, czujemy niejako gorący ich oddech, dość im ręką sięgnąć, aby nas pochwycili.

6. *נָתַן יָד* znaczy poddać się, por. Jer. 50, 15. i Kron. 29, 24. podaliśmy się za kęs chleba, staliśmy się niewolnikami, aby tylko z głodu nie zginąć.

7. Nie masz ich, aby sami za winy swe cierpieli.

8. Chaldejczycy, którzy innym haracz płacili, albo też drobni urzędnicy chaldejscy zostawieni w Judei.

9. O liche zbiorzy nasze musimy jeszcze walczyć z najazdami rozbójniczych beduinów.

10. Ale nie może to nas od febry głodowej uchronić.

17. Nad tem boleje serce nasze, dla tego zaćmiły się oczy nasze.

18. Nad górą Cyonu, która opustoszała, szakale krążą po niej.

19. Ty Wiekuisty na wieki zasiadasz, stolica Twoja od pokolenia do pokolenia.

20. Czemu byś miał na zawsze zapomnieć o nas, opuścić nas na tak długie czasy?

21. Nawróć nas do Siebie, Wiekuisty! a wrócim, odnow dni nasze jak za dawna!

22. Ale Tyś zupełnie nas porzucił, rozgniewałeś się na nas bez miary.

17 נָא לָנוּ כִּי חָמְאָנוּ: עַל־יְהוָה הָיָה דָוְנָה לְבַבְנוּ עַל־אַלֹּהֵי חַשְׁכוּ
 18 עֵינֵינוּ: עַד חֲרָצִיּוֹן שְׁשָׁמָם שׁוֹעֲלִים הַלְכוּ־בָּו: אֲתָה
 19 יְהוָה לְעוֹלָם תֵּשֵׁב בְּסֶאֱתָה לְדָוִד וְדָוִד: לָמָּה לְנֹצֵחַ
 21 תִּשְׁפָּחֵנוּ תִעֲזָבֵנוּ לְאַרְצֵי יָמִים: הַשִּׁיבֵנוּ יְהוָה אֱלֹהֵי
 22 וְנִשׁוּב חֲדָשׁ יָמֵינוּ כְּקֶדֶם: בִּי־אֵם מֵאֵם מֵאִמֹתֵינוּ קִצְפָּה
 עָלֵינוּ עַד־מָאֵד:

השיבנו יהוה אליך ונשובה חדש ימינו כקדם:

v. 21. ונשובה קרי

17. Z ustawicznego płaczu.

18. Góra Cyonu obejmuje i miejsce na którym świątynia się wznosiła. Dowód ostatecznego spustoszenia, por. Ezech. 13, 4.

19. Świątynia niebieska zostaje i po zburzeniu ziemskiej nienaruszona. Przejście ze zwątpienia do nadziei, por. Ps. 22, 4; 93, 2; 102, 13.

21. Por. Jer. 31, 18. כקדם zam. כימי קדם.

22. Inni: albo czybys nas zupełnie miał porzucić?

